बालमोदिनी

योग्यः पुरस्कारः

◆ भावेश.बि.रानी, हिम्मतनगर (गुज.)

पूर्वं कश्चन राजा आसीत् । सः दानशीलः । पण्डितेषु कलाकारेषु च तस्य विशेषादरः । अतः तदा तदा विद्वत्सभाम् आयोज्य सः पण्डितादीन् सत्करोति स्म ।

विविधेषु कर्मसु कुशलाः अपि राजतः पुरस्कारं प्राप्नुवन्ति स्म । अर्हेभ्यः निर्धनेभ्यः अपि राजा धनं यच्छति स्म । अतः तस्य दानशीलता सुविख्याता आसीत् ।

एकदा कश्चन मध्यवयस्कः आगत्य तं नमस्कृतवान् । राजा तम् अपृच्छत् - ''कस्मिन् कार्ये भवान् कुशलः ? किं नाम भवतः ?'' इति ।

''महाराज ! मम नाम रसेशः इति । रजतं, ताम्रं, लोहं च अहं सुवर्णं करोमि'' इति अवदत् सः मध्यवयस्कः ।

''उत्तमा एव विद्या आसादिता भवता । भवतः आपणः क्व अस्ति ?'' इति पृष्टवान् राजा ।

''मम आपणः क्वापि नास्ति । ग्रामं ग्रामं गच्छन् सुवर्णेच्छुकेभ्यः लोहादिकं प्राप्य अहं सुवर्णं प्रतियच्छामि'' इति अवदत् रसेशः ।

राजा ज्ञातवान् यत् अयं कश्चन वञ्चकः इति । तथापि किमपि अवदन् सः एकं रिक्तं लोहपात्रं तस्मै दत्तवान् ।

एतस्य दर्शनात् रसेशः नितरां खिन्नः । सः राजानम् अवदत् - ''महाराज ! पण्डितादिभ्यः भवान् सुवर्णनाणकानि ददाति । मह्यं तु रिक्तं लोहपात्रं दत्तं भवता । एतत् तु मम विद्यायाः अपमानाय एव । किं मम विद्यां सामान्यां मन्यते भवान् ?'' इति ।

तदा राजा हसन् अवदत् - ''भवतः विद्या अपूर्वा एव इत्यत्र नास्ति सन्देहः । भवान् तु स्वयम् एव सुवर्णस्य निर्माणे समर्थः । अतः मया रिक्तं पात्रं दत्तम् । निर्मितस्य सुवर्णस्य सङ्ग्रहाय एतस्य उपयोगः भवितुम् अर्हति । अथवा एतत् पात्रम् एव भवान् सुवर्णरूपेण परिवर्तयितुम् अपि अर्हति'' इति ।

एतस्य श्रवणात् रसेशः अवगतवान् यत् राजा मम स्वरूपं ज्ञातवान् अस्ति इति । अतः सः विना प्रतिवचनं ततः निर्गतवान् ।द